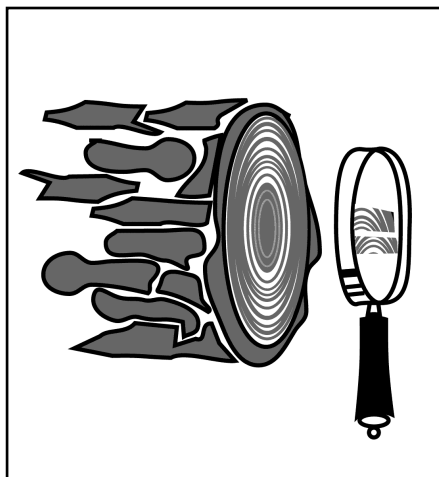
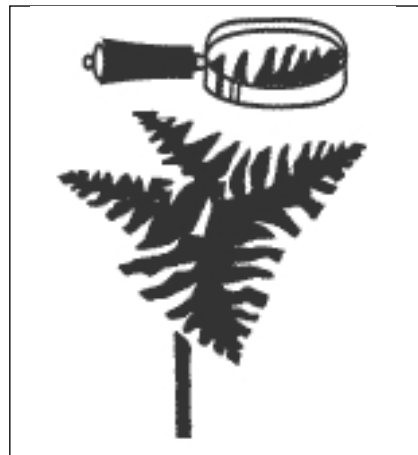
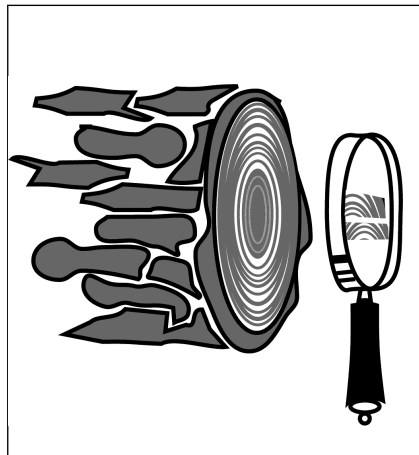

FÖRYNGRINGSAVVERKNING OCH SKOGSBILVÄGAR

FÖRYNGRINGSAVVERKNING OCH SKOGSBILVÄGAR

© Jönköping 1998

Författare
Bengt Nilsson

Papper
Copy X

Upplaga
1 000 ex

Tryck
Tabergs Tryckeri AB, Jönköping

ISSN 1100-0295
BEST NR 1526

Skogsstyrelsens förlag
551 83 Jönköping

Förord

Skogsstyrelsen har på uppdrag av regeringen utvärderat effekterna av den nya skogspolitiken, särskilt med avseende på miljömålet. I utvärderingen har skogsbrukets utveckling följts upp och resultaten ställts i relation till de skogspolitiska mål som riksdagen fastställde i maj 1993. Utvärderingen har skett inom ramen för ett särskilt projekt benämnt SUS (Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitiken). Utvärderingen har varit uppdelad i flera delutvärderingar som gett underlag för de analyser och slutsatser om de samlade effekterna av den nya skogspolitiken som redovisas i huvudrapporten. I huvudrapporten (Meddelande 1998:1) berörs endast översiktligt resultaten från de olika delutvärderingarna.

Utvärderingen har följt en antagen effektkedja där det skogspolitiska beslutet ytterst syftar till att utveckla skogsbruket och förändra skogstillståndet. Riksdagens och regeringens beslut förverkligas av Skogsvårdsorganisationen som genom olika styrmedel påverkar skogsägarna. Skogsägarna, såväl stora som små, har ägnats särskild uppmärksamhet i utvärderingen genom deras roll som beslutsfattare vad avser metoder och åtgärder.

De nio delutvärderingarna har grupperats efter nivåerna i effektkedjan; Skogsvårdsorganisationen, Skogsägarna och Skogen.

I denna rapport redovisas mer utförligt resultaten från en av delutvärderingarna.

Enligt Skogsstyrelsens uppdrag

Bengt Nilsson

Skogsvårdsstyrelsen Södra Götaland

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Innehållsförteckning	2
Föryngringsavverkning och skogsbilvägar	3
Sammanfattning	3
1. Inledning.....	4
2. Ändringar i den nya skogspolitiken.....	4
2.1 Lägsta slutålder	4
2.2 Ransoneringsreglerna.....	4
2.3 Avverkningsanmälan.....	5
2.4 Hyggesstorlek.....	5
2.5 Skogsbilvägar	5
3. Metod.....	6
3.1 Lägsta slutålder	6
3.2 Ransoneringsreglerna.....	6
3.2.1 Tidigarelagd utvärdering	6
3.2.2 Köpstudien	6
3.3 Avverkningsanmälan.....	7
3.3.1 Sexveckorsregeln.....	7
3.3.2 Hänsynsredovisningen.....	7
3.4. Hyggesstorlek.....	7
3.5 Skogsbilvägar	7
4. Resultat och analyser	7
4.1 Lägsta slutålder	7
4.1.1 Ståndorter där tall är bonitetsvisande trädslag	8
4.1.2 Ståndorter där gran är bonitetsvisande trädslag	8
4.1.3 Hela föryngringsavverkningen i förhållande till lägsta slutåldern	9
4.1.4 Analys av lägsta slutålder	9
4.2 Ransoneringsreglerna.....	10
4.2.1 Påbyggnad av tidigare gjord utvärdering	10
4.2.2 Köpstudien	10
4.2.3 Analys av köpstudien	12
4.2.3.1 Möjlig avverkning	12
4.2.3.2 Utförd avverkning.....	13
4.2.3.3 Föryngringsfrågorna	13
4.2.3.4 Miljöhänsyn	13
4.2.3.5 Exploaterande fastighetsförvärv	13
4.3 Avverkningsanmälan.....	14
4.3.1 Sexveckorsregeln.....	14
4.3.2. Hänsynsredovisningen.....	15
4.3.3 Vem fyller i anmälan?.....	15
4.4 Hyggesstorleken	16
4.5 Skogsbilvägar	18
4.5.1 Omfattning	18
4.5.2 Samverkan.....	18
4.5.3 Vägstandard	18
4.5.4 Miljöhänsyn	19
4.5.5 Kompetensfrågor	19
4.5.6 Studie Västerbottens län	19

Föryngringsavverkning och skogsbilvägar

Sammanfattning

Utvärderingen är uppdelad i momenten sänkt ålder för föryngringsavverkning (lägsta slutålder), högsta tillåtna areal för föryngringsavverkning (ransoneringsreglerna), avverkningsanmälan, hyggesstorlek och skogsbilvägbyggande.

Lägsta slutålder

Sänkningen av slutåldrarna medförde att avverkningsmöjligheterna ökade inom många fastigheter. För att få reda på om och i vilken utsträckning skogsbruket nyttjat detta utrymme har material från riks-skogstaxeringen analyserats. Materialet avser perioderna 1988-1992 och 1994-1996. Resultaten antyder att avverkningarna förskjutits mot yngre skog, men skillnaden mellan perioderna är liten. För tall kan ingen skillnad noteras medan gran i genomsnitt tycks avverkas tidigare. Vid en jämförelse mellan norra och södra Sverige har sänkningen av åldern i huvudsak skett i landets södra del.

Konsekvenser för produktion och miljö diskuteras.

Ransoneringsreglerna

Ransoneringsreglerna har utvärderats tidigare (1996-04-01) och redovisats till Näringsdepartementet. I den här undersökning har motsvarande uppgifter för ytterligare ett år tagits fram. Någon förändring av det tidigare resultatet har därvid ej framkommit.

I detta avsnitt redovisas resultatet av en studie där effekterna av de förändrade ransoneringsreglerna och sänkta slutåldrarna speciellt kommer till användning, nämligen vid fastighetsköp. Av de ca 800 rena köp (ej slätköp och liknande), som genomfördes under åren 1995 och 1996 med brukningsenheter mellan 50 -1000 ha, har ca 130 st närmare undersökts. Resultatet visar att avverkningsmöjligheten ökat med närmare 50 % i genomsnitt och att den i stor utsträckning utnyttjas direkt efter köptillfället. Det befaras allmänt att dessa enheter har stora bekymmer med miljöhänsynen och återväxtarbetet men det har inte kunnat bekräftas i den här studien.

Studien visar också omfattningen av "exploaterande fastighetsförvärv". 10% av de undersökta köpen bedömdes ha hamnat hos denna kategori. På dessa brukningsenheter har avverkningsmöjligheten nyttjats mycket snabbt och konsekvent. Här har man också problem med återväxtarbetet.

Avverkningsanmälan

Enkäten till skogsvårdsstyrelserna visar att dessa har stor nytta av sexveckorsregeln. Vissa svårigheter med att hantera dispenser finns dock. Skogsvårdsstyrelserna menar också att skogsbruket - trots vissa problem - accepterat regeln.

Studier av hänsynsredovisningar visar att hänsynsgruppen "träd, trädsamlingar och döda träd" använts flitigast i hänsynsredovisningen. 39% av alla angivelser hamnade i denna grupp. Bilden är likartad över hela landet. I genomsnitt har noteringar gjorts i 1,9 st hänsynsgrupper på varje anmälan.

Enligt skogsägarenkäten får skogsägaren hjälp med att fylla i avverkningsanmälan i tre fall av fyra. Var femte skogsägare vet ej vem som informerar avverkaren om de hänsyn som noteras i hänsynsredovisningen.

Hyggestorlek

För att få en uppfattning om den nya skogspolitiken medverkat till att stora hyggen blivit vanligare gjordes en undersökning av avverkningsanmälningar från 1992 och 1996 för ett distrikt per skogsvårdsstyrelse. Det finns ingen tendens i materialet som indikerar att riktigt stora hyggen blivit vanligare. I norra Sverige finns i stället en tendens till att hyggena har blivit mindre.

Skogsbilvägar

Enligt skogsvårdsstyrelsernas uppfattning har skogsbilvägbyggandet mer än halverats. Relativt sett är minskningen störst i södra Sverige. Det byggs kortare vägar.

Samverkan bedöms ha upphört nästan helt. Var och en bygger på sin mark och för att klara ett kortsiktigt transportbehov för en enskild avverkning.

Vägstandarden har försämrats av samma orsaker. Framför allt inom småskogsbruket, men samma tendens börjar också märkas i storskogsbruket.

Miljömedvetandet har ökat hos markägare och entreprenörer. Samtidigt har skogsvårdsstyrelsens möjligheter att ställa krav på vägnätsplanering, samverkan m. m. försvunnit i och med att stödet togs bort.

Vägkompetens minskar successivt inom både skogsvårdsstyrelserna och inom skogsbruket i övrigt.

1. Inledning

Inom denna delrapport till Skogsstyrelsens utvärdering av skogspolitiken (SUS) utvärderas effekterna av sänkt ålder för föryngringsavverkning (lägsta slutålder) samt högsta tillåtna areal för föryngringsavverkning (ransoneringsreglerna). Vidare redogörs för hur avverkningsanmälan har använts och om stora hyggen blivit vanligare. Även effekter till följd av slopat stöd till skogsbilvägbyggnad belyses.

2. Ändringar i den nya skogspolitiken

2.1 Lägsta slutålder

Den nya skogspolitiken innebär förändringar i de bestämmelser som reglerar föryngringsavverkning bl. a. genom sänkta slutåldrar. Lagen ändrades så att syftet med regeln avser ett skydd för den yngre skogen. I den gamla lagen var syftet att slå vakt om en hög virkesproduktion. Möjlighet att underskrida denna ålder fanns bl. a. vid skaderisker för skogen. Det nya systemet med skyddsåldrar innebar en sänkning av åldrarna och samtidigt som en förenkling av de tidigare reglerna gjordes. Sänkningen varierar med 15 - 30 % för olika marker och landsdelar.

Utvärderingen har tagit sikte på att söka utröna vilken effekt denna förändring har fått på avverkningen. Därvid har begränsning gjorts till att visa på i vilken omfattning skogsbruket har utnyttjat det utrymme som sänkningen av slutåldern möjliggjort. Resultatet har analyserats landsdelsvis och trädslagsvis.

2.2 Ransoneringsreglerna

Reglerna före 1994 begränsade slutavverkning på brukningsenheter med en årlig produktionsförmåga överstigande 200 m³sk. På sådana brukningsenheter fick slutavverkning inte ske om andelen kalmark och skog yngre än tjugo år därigenom kom att överstiga 50 % av skogsmarksarealen. För brukningsenheter med en årlig produktionsförmåga överstigande 1 000 m³sk tillkom en mer komplicerad årsytregel, vilken ytterligare begränsade avverkningsmöjligheterna. De regler som trädde i kraft 1994 innebar att föryngringsavverkning begränsas genom 50 %- regeln på brukningsenheter som överstiger 100 ha

produktiv skogsmark. För brukningsenheter överstigande 1 000 ha tillkommer regler om viss högsta årsareal. Den 15 november 1997 ändrades gränsen 100 ha till 50 ha.

Ransoneringsreglerna har utvärderats tidigare och resultatet har redovisats för Näringsdepartementet 1996-04-01 (Skogsstyrelsens skrivelse "Utvärdering av ransoneringsreglerna i skogsvårdslagen" dnr 77/96 SA 00.00). Ytterligare ett års uppgifter har inarbetats i den här utredningen.

För att på ett något annorlunda sätt söka beskriva följder och effekter av regelförändringarna både vad gäller ransoneringsreglerna och lägsta slutålder, d.v.s de utökade avverkningsmöjligheterna för enskilda fastigheter, har en speciell studie genomförts. Därvid har ett stort antal fastighetsköp undersökts bl. a. med avseende på utökad avverkningsmöjlighet, benägenhet till föryngringsåtgärder och till miljöhänsyn. I studien finns också uppgifter om exploaterande fastighetsförvärv. Med detta uttryck avses här köp där köparen har som syfte att exploatera all avverkningsbar skog och därefter inte genomföra det efterföljande återväxtarbetet. Debatten och uppmärksamheten i media kring dessa köp är ganska livlig och upprör många. Avsikten med studien är att få en uppfattning om hur stort problemet kan vara och vilka följder det får på återväxtarbete och miljöhänsyn.

Utöver köpstudien har skogsvårdsstyrelserna tillfrågats rent allmänt om sin syn på de utökade avverkningsmöjligheterna för enskilda fastigheter.

2.3 Avverkningsanmälan

Före 1994 skulle anmälan lämnas senast en månad innan avverkning fick påbörjas. Tiden utökades i den nya politiken till sex veckor. Detta motiverades av den utökade arbetsmängd för myndigheten som bl. a. utökade hänsynskrav på miljösidan innebar. Anmälan kompletterades även med en så kallad hänsynsredovisning där markägaren anger vad han avser att göra för att tillgodose naturvårdens intressen i samband med avverkningen. På detta sätt uppmärksammades markägaren om sitt ansvar i dessa frågor samtidigt som fick han en viss hjälp med att rikta in sig på relevanta företeelser inom natur- och kulturmiljövården.

Utvärderingen belyser skogsvårdsstyrelsernas erfarenheter av sexveckorsregeln och hänsynsredovisningen. Därvid har kartlagts hur hänsynsredovisningen har använts, vem som fyller i den och vem som informerar en avverkare om de hänsynsmöjligheter som noterats på anmälan.

2.4 Hyggesstorlek

I samband med ändrade regler för avverkningsmöjligheten inom en brukningsenhet har farhågor uppstått om att andelen stora hyggen skall öka.

Hyggesstorleken belyses med en jämförande studie för åren 1992 och 1996.

2.5 Skogsbilvägar

Stödet till skogsvägbyggnad upphörde 1992-06-30. I den nya politiken uttalades tydligt att skogsbruket självt skall finansiera byggandet av skogsbilvägar.

Ett år efter det att vägstödet försvunnit som skogspolitiskt medel infördes ett tillfälligt arbetsmarknadspolitiskt stöd till skogsvägbyggnad under perioden 1993-07-01--1994-12-31 (totalt 90 milj kr). Första halvåret 1995 riktades ytterligare 10 milj. kr till tre län i norra Sverige. Utvärderingen försöker med stöd av skogsbrukets och skogsvårdsstyrelsernas uppfattning beskriva tendenser i skogsbilvägbyggnaden efter det att stödet slopats.

3. Metod

3.1 Lägsta slutålder

För att besvara frågan om förändringen av slutåldern har utnyttjats av skogsbruket genom ett utökad uttag i dessa åldrar har Riksskogstaxeringen bearbetat uppgifter från stubbinventeringen. Lägsta slutåldern före 1994 valdes som referensålder. Före 1994 förekom avverkning i skog yngre än denna ålder som följd av skador eller andra orsaker som lagen gav utrymme för. Efter 1994 kan en eventuell ökning tyda på att skogsbruket nyttjat det utrymme som sänkningen skapat. Intressant är i så fall i vilken omfattning utrymmet utnyttjats, om det är någon skillnad mellan landsdelar, mellan ägarkategorier och mellan trädslag.

För att undersöka om en sådan förändring skett gavs Riksskogstaxeringen i uppdrag att redovisa vissa uppgifter angående avverkningens sammansättning. Därvid efterfrågades årsmedeltal både för volymer och arealer för perioderna 1988-1992 och 1994-1996. Materialet levererades uppdelat på landsdel, ägarkategori, bonitetsvisande trädslag (enbart tall och gran) och relativ ålder. Skog som uppnått lägsta slutålder enligt de tidigare föreskrifterna till skogsvårdslagen, oavsett ståndort, trädslag och läge i landet, åsätts relativ ålder = 100. Avvikelser i den faktiska åldern vid föryngringsavverkning har angivits i relativa termer. Relativa åldern 80 anger att träden på en provyta har avverkats vid en ålder som är 80 % av den tidigare lägsta tillåtna åldern. Utfallet för de två perioderna jämförs och analyseras. Materialet är inte av den beskaffenheten att "korsvis uppdelning" låter sig göras eftersom noggrannheten då blir alltför låg.

Materialet anger heller inte exakt hur stora kvantiteter som föryngringsavverkats innan skogen uppnått den angivna åldern. Anledningen är dels att Riksskogstaxeringens material avser provytor och därmed mindre delar av bestånd. I skogsvårdslagen avses hela bestånd. Dessutom föreligger svårigheter vid datainsamlingen att exakt fastställa ålder och ståndortsindex. Analyserna avser därför enbart förändringar mellan de båda perioderna. Någon undersökning av om kvalitet eller eventuella skador är orsak till avverkning har inte skett.

3.2 Ransoneringsreglerna

3.2.1 Tidigarelagd utvärdering

I den redan genomförda utvärderingen av ransoneringsreglerna användes uppgifter från skogsvårdsstyrelserna som underlag. Metoden beskrivs ingående i utvärderingsrapporten. I samband med den nu genomförda enkäten till skogsvårdsstyrelserna frågades efter samma uppgifter för ytterligare ett år för att utröna om resultaten förändrats i någon riktning.

3.2.2 Köpstudien

Köpstudien genomfördes på följande sätt. Bland de köp av skogsfastigheter som registrerats hos Lantmäteriet under åren 1995 och 1996 listades alla s. k. rena köp (ej slätköp och liknande). Arealbe-gränsningen sattes till intervallet 50 - 1 000 ha. Totalt berördes ca 1 700 st fastigheter och efter diverse justeringar på grund av felaktiga arealangivelser m.m. inrymdes dessa fastigheter i ca 800 brukningsenheter. 25 % av dessa lottades ut för närmare undersökning. Hälften representerade arealintervallet 50 - 100 ha och hälften intervallet 100 - 1 000 ha.

De utlottade köpen tillsändes skogsvårdsstyrelserna som besvarade ett antal frågor beträffande skogstillståndet på dessa fastigheter. Frågorna behandlade avverkningsmöjligheten, avverkningsbenägenheten, föryngringsfrågor, säkerhet för återväxt, miljöhänsyn och normpåverkan. Av de inkomna svaren fick sedan ca 20 % tas bort från undersökningen då de trots urvalet ej representerade rena köp utan exempelvis köp mellan anhöriga till ej marknadsmässigt pris, köp i samband med förändrad juridisk per-

son, köp av kyrka, stat, kommun m. fl. allmänna intressenter. De återstående svaren sammanställdes och analyserades. Materialet har hållits isär i de arealintervall som angivits ovan.

I enkäten till skogsvårdsstyrelserna ombads dessa ge sin syn på hur skogsbruket påverkats av de förändrade avverkningsreglerna.

3.3 Avverkningsanmälan

3.3.1 Sexveckorsregeln

För att få svar på hur sexveckorsregeln har uppfattats och använts i praktisk drift ställdes ett antal frågor till skogsvårdsstyrelserna. Frågorna avsåg myndighetens nytta av regeln, de vanligaste orsakerna till dispenser från regeln, eventuella svårigheter vid tillämpningen, synpunkter från skogsbruket inom regionen och önskemål om förändringar.

3.3.2 Hänsynsredovisningen

För att belysa användningen av hänsynsredovisningen har anmälda avverkningar med sådan redovisning studerats. Syftet med detta var att visa förekomsten av de åtta olika grupper av hänsyn som kan anges på blanketten.

Skogsägarna tillfrågades via skogsägarenkäten om vem som fyllde i hänsynsredovisningen. Det frågades också efter vem som informerade avverkaren om innehållet i densamma.

3.4. Hyggesstorlek

Hyggesstorleken är av stort intresse ur såväl produktions- som ur miljösynpunkt. Har andelen stora hyggen ökat? En bearbetning av anmälda avverkningar för ett slumpmässigt valt distrikt per skogsvårdsstyrelse har gjorts för att belysa eventuella förändringar i den anmälda arealen för enskilda objekt. Därvid har anmälningar sorterats efter storlek. Åren 1992 och 1996 har valts. Materialet redovisas landsdelsvis.

3.5 Skogsbilvägar

Skogsbruket och skogsvårdsstyrelserna tillfrågades genom enkäter om hur skogsbilvägbyggandet utvecklats åren efter det att stödet slopats. Därvid ställdes frågor som behandlade omfattningen av skogsbilvägbyggandet, förekomst av samverkan mellan markägare i vägfrågor, effekter på miljöhänsynen, effekter på vägstandarden samt vilken tillgång på vägkompetens som finns i skogsbruket.

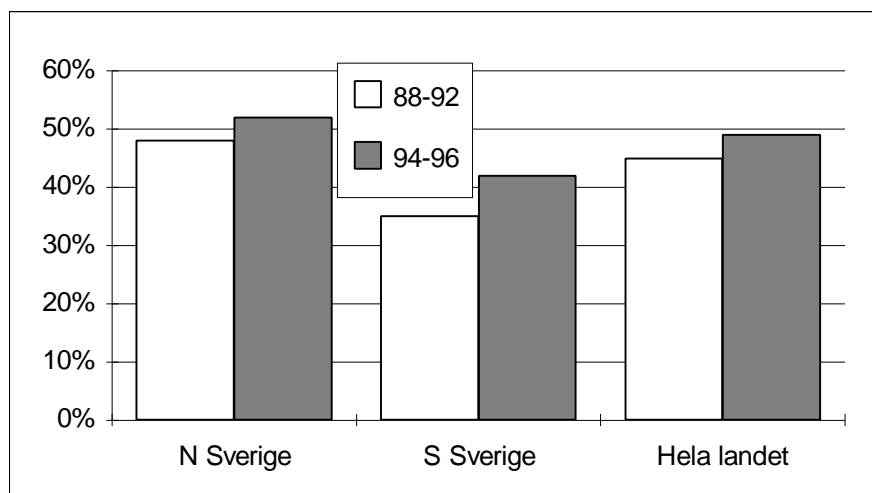
4. Resultat och analyser

4.1 Lägsta slutålder

Bearbetningen av data från Riksskogstaxeringen visar på att skogsbruket utnyttjat det utrymme som skapades genom sänkningen av slutåldrarna. Jämförelserna görs för årsmedeltal mellan perioderna 88-92 och 94-96. Observera att det inte är absoluta åldrar som avses i resultatet. Lägsta slutåldern varierar med ståndort och landsdel. Materialet redovisas landsdelsvis där N Sverige avser Norrland och S Sverige Svea- och Götaland.

Någon tydlig skillnad mellan olika ägarkategorier har inte kunnat utläsas ur materialet, i vart fall inte för den totala förnygringsavverkningen i hela Sverige. Någon ytterligare uppdelning av materialet har inte gjorts.

4.1.1 Ståndorter där tall är bonitetsvisande trädslag

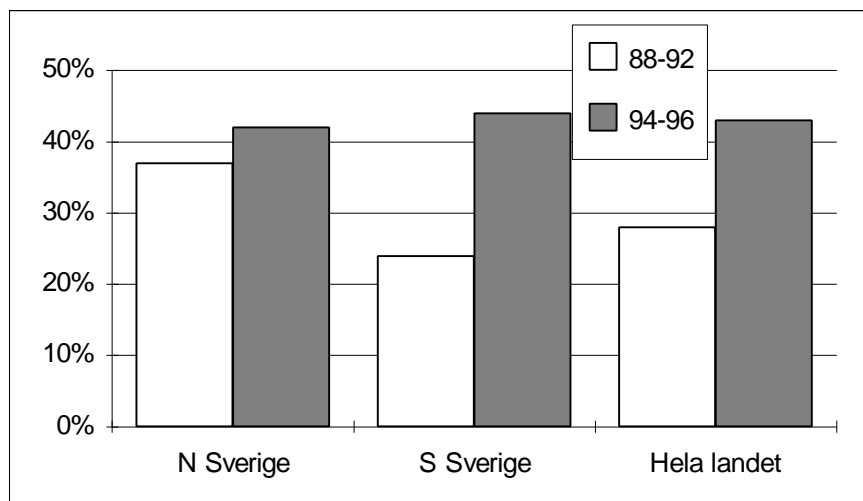

Figur 1. Föryngringsavverkad skog med relativ ålder mindre eller lika med 100. Bonitetsvisande trädslag tall. Andel (%) av avverkad volym. Riksskogstaxeringen.

När det gäller tall har andelen avverkat virke från provytor som är yngre eller lika med den tidigare slutåldern varit ungefär oförändrad. Den skillnad som kan utläsas i diagrammet är inte signifikant.

Det föreligger inga signifikanta skillnader mellan ägarkategorier men en tendens är att det i första hand är privata skogsägare som sänkt åldern vid föryngringsavverkning.

4.1.2 Ståndorter där gran är bonitetsvisande trädslag

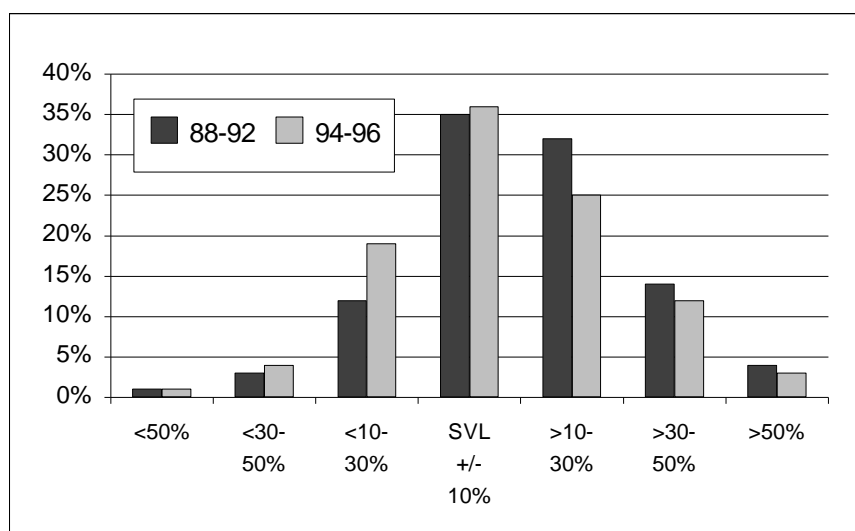

Figur 2. Föryngringsavverkad skog med relativ ålder mindre eller lika med 100. Bonitetsvisande trädslag gran. Andel (%) av avverkad volym. Riksskogstaxeringen.

När det gäller gran har andelen föryngringsavverkat virke som kommer från provytor yngre eller lika med den tidigare slutåldern ökat. Den relativa förändringen är större i södra Sverige där andelen nästan fördubblats.

Det är främst privata skogsägare som föryngringsavverkar gran vid lägre åldrar än före 1994. Det går dock inte att med bestämdhet uttala sig om det är relaterat till ägarkategori eller ett resultat av koncentrationen av avverkning vid lägre åldrar till södra Sverige, där också den privatägda skogsmarken dominerar.

4.1.3 Hela föryngringsavverkningen i förhållande till lägsta slutåldern

Figur 3. Relativ ålder på den föryngringsavverkade skogen i förhållande till lägsta tillåtna ålder vid föryngringsavverkning före 1994. Andelar (%) av avverkad volym. Riksskogstaxeringen.

En studie av hela den volym som utfallit vid föryngringsavverkning i förhållande till tidigare lägsta slutålder visar att medelåldern på den avverkade skogen sannolikt sjunkit.

4.1.4 Analys av lägsta slutålder

Den genomförda bearbetningen av Riksskogstaxeringens material visar en tydlig tendens till att skogsbruket ökat sitt uttag av virke från skog yngre än eller lika med den tidigare lägsta slutåldern uttryckt i relativa tal.

Sänkningen av slutåldern medför att mängden avverkningsbar skog ökar och den har därmed haft en viss utbudsstimulerande effekt.

Det innebär att det blir något lättare att anpassa virkesflödet dels efter industrins behov dels till kostnadsläget för avverkning och transport. Det blir lättare att anpassa avverkningen till konjunkturen. Då virkestillgången idag betraktas som god uppfattas inte den ökade avverkningsmöjligheten som ett hot mot den långsiktiga virkesförsörjningen för landet som helhet. Här analyseras emellertid inte effekterna ur hushållningssynpunkt på lång sikt utan endast mer kortsiktiga följder och tendenser.

De problem som kan uppstå är dels följder av möjligheten att koncentrera avverkningen dels effekter genom att förändringar av avverkningsmöjligheten kan få omfattande följder för enskilda brukningsenheter. På miljösidan kan svårigheter och möjligheter uppstå både på kort och lång sikt.

I norra Sverige innebär detta bl.a. att man i stället för att investera i vägutbyggnad föryngringsavverkar den lite yngre men nu åldersmässigt tillåtna skogen som ligger vid en redan utbyggd väg. Med andra ord koncentreras avverkningen ytterligare i denna del av landet. Detta förhållande vidimeras av skogsvårdsstyrelserna i norra Sverige. Det påpekas också att både stor- och småskogsbruk agerar i samma riktning.

En följd av att föryngringsavverka i yngre skog är att skogsägaren i vissa fall går miste om väsentlig volym- och värdeproduktion. Detta är speciellt uttalat när det gäller tall. Förhållandet påtalas av flera skogsvårdsstyrelser i både norra och södra Sverige. Det är många gånger i samband med att ett fastighetsköp skall finansieras eller att den enskilde har ansträngd ekonomi som ur volym- och värdesynpunkt för tidig avverkning sker.

Vad gäller granskogen så uppfattas det som positivt i södra Sverige att rötskadad granskog kan förnygringsavverkas så tidigt som reglerna nu medger utan att skogsvårdsstyrelsen behöver besluta i frågan.

Det är komplicerat att analysera effekterna på miljön. Den förändring som en utökad avverkningsmöjlighet ger kan innebära att det långsiktiga tillskapandet av gammal och mycket gammal skog försvåras. Dels kan större arealer huggas totalt sett dels blir andelen bestånd som kan hysa starka naturvärden i form av exempelvis gammal, död ved mindre. Samtidigt kan, vid ett - i vart fall på kort sikt och i stort sett - oförändrat virkesuttag leda till att riktigt gammal och otillgänglig skog inte blir föremål för avverkning, i vart fall i norra Sverige. På kort sikt övervägar troligen fördelarna av de sänkta slutåldrarna genom möjligheterna att kunna spara äldre skog.

Där skogsbruket koncentrerar avverkningen geografiskt kan man få ett hårt tryck på de naturvärden som finns just där och risken för att dessa skall skadas ökar.

Effekterna på miljösidan är mycket svåra kvantifiera och det krävs ytterligare analyser för att få tydliga svar.

4.2 Ransoneringsreglerna

4.2.1 Påbyggnad av tidigare gjord utvärdering

De uppgifter som insamlades från skogsvårdsstyrelserna med syfte att bygga på underlaget från utvärderingen 1996-04-01 har lagts till undersökningen. Det resulterar inte i någon förändring av det utfall som redovisades tidigare och föranleder således inga andra ställningstaganden. Frågan behandlas ej ytterligare i den här redovisningen.

4.2.2 Köpstudien

Under detta avsnitt skall resultatet av köpstudien närmare behandlas. I tabellen nedan anges hur många svar som var relevanta att använda i studien. Eftersom de listade köpen hänför sig till två år innebär det att ca 400 rena köp årligen sker inom det undersökta storleksintervallet 50 - 1 000 ha. Då det totala antalet brukningsenheter med denna areal är ca 65 000 betyder det att ca 0,6 % av dessa kommer ut till försäljning under ett år. Urvalet framgår av följande tabell.

	50-99 ha	100-1 000 ha
Antal köp, st	501	275
Urval, st	100	96
Användbara svar, st	80	48

Tabell 1. Urval av fastigheter i köpstudien.

Uppdelningen på storleksklasser motiveras av den gräns för ransoneringsreglerna som vid tidpunkten för undersökningen fanns vid 100 ha.

Urvalet i köpstudien tillsändes skogsvårdsstyrelserna som besvarade ett antal frågor beträffande skogstillståndet på dessa fastigheter. I nedanstående tabell redovisas vissa uppgifter om fastigheterna.

	< 100 ha	> 100 ha	Samtliga
Andel av köparna som bor inom den kommun där den köpta fastigheten ligger	58 %	67 %	61 %
Avverkningspotentialens förändring jämfört med gamla lagen (areal)	+46 %	+50 %	
Andel slutavverkningsbar skog som är avverkad eller anmäld till avverkning	50 %	44 %	47 %
Andel av köpen som bedöms utnyttja avverkningsmöjligheten maximalt	35 %	46 %	38 %
Andel av köpen där säkerhet för återväxten har krävts	5 %	8 %	7 %
Andel av köpen där återväxterna bedöms bli dåliga	12 %	4 %	10 %

Tabell 2. Egenskaper hos fastigheterna i köpstudien.

I enkäten frågades också efter förekomsten av s.k. exploaterande fastighetsförvärv (definierat under avsnitt 2.2). Totalt blev 10 % av de undersökta köpen klassade som affärer där köparen bedömdes tillhöra denna kategori. Andelen var lika stor i båda storleksklasserna. Över landet fördelade sig dessa köp i stort sett på det vis som redovisats via medierna. De förekom i huvudsak i Småland, Västergötland och Jämtland.

I tabellen nedan visas i vilken omfattning avverkningsmöjligheterna har utnyttjats på de fastigheter som ingår i köpstudien.

	100 %	50-100 %	< 50 %	Ej avverkat
< 100 ha	14	30	21	35
> 100 ha	15	31	31	23

Tabell 3. Utförd avverkning efter köp. Andel (%) av antalet fastigheter som utnyttjat avverkningsmöjligheterna till 100 %, mellan 50 och 100 %, till mindre än 50 % samt de som inte avverkat alls.

I enkäten till skogsvårdsstyrelserna ställdes också en fråga om hur avverkningsmöjligheterna förändrats för de berörda fastigheterna till följd av de nya reglerna. Resultaten redovisas i tabellen nedan.

	Oförändrat	< 20 %	20-50 %	> 50 %
< 100 ha	40	5	20	35
> 100 ha	41	-	18	41

Tabell 4. Förändring av avverkningsmöjligheterna i köpstudien. Andel (%) av antalet fastigheter som fått oförändrade, mer än 20 %, mellan 20 och 50 % samt mer än 50 % större avverkningsmöjligheter.

Det är också av intresse att se om miljöhänsynen bedöms bli sämre behandlad på de brukningsenheter som blir föremål för en intensiv avverkning. I det fallet tas enbart med svar från köp där avverkning förekommit efter köptillfället. I tabellen anges den bedömda kvaliteten på miljöhänsynen i jämförelse med distriktet i övrigt. Någon mer systematisk uppmätning har inte skett.

	Lika bra som på distriktet i övrigt	Bättre än på distriktet i övrigt	Sämre än på distriktet i övrigt
< 100 ha	87	9	4
> 100 ha	84	8	8

Tabell 5. Miljöhänsyn vid avverkning i köpstudien. Andel (%) av antalet fastigheter med olika grad av hänsynstagande.

Miljöhänsynen relaterades även till skogsvårdslagens krav. Svaren avser andel av berörda brukningsenheter i procent.

	Lika med svl-krav	Bättre än svl-krav	Sämre än svl-krav
< 100 ha	71	25	4
> 100 ha	76	21	3

Tabell 6. Miljöhänsyn vid avverkning i köpstudien. Andel (%) av antalet fastigheter med olika grad av hänsynstagande i förhållande till kraven i skogsvårdslagen.

4.2.3 Analys av köpstudien

4.2.3.1 Möjlig avverkning

Det framgår av studien att i genomsnitt har avverkningsmöjligheten på brukningsenheterna ökat med närmare 50 % till följd av ändrade regler i skogsvårdslagen. Någon skillnad mellan fastigheter större eller mindre än 100 ha har inte gått att få fram. Variationen i enskilda fall är dock stor. I 40 % av fallen är avverkningsmöjligheten oförändrad och i nästan lika stor omfattning har möjligheten ökat med mer än 50 %.

Enligt skogsvårdsstyrelserna leder den ökade avverkningsmöjligheten till stigande fastighetspriser.

4.2.3.2 Utförd avverkning

Det är ett välkänt faktum att många köp finansieras med hjälp av omfattande avverkningar nära inpå köptillfället. Detta bekräftas också i undersökningen. I den här studien har nära hälften av avverkningsmöjligheten utnyttjats efter köptillfället. Det skall då beaktas att köpen är utspridda under en tvåårsperiod och de senaste köpen troligen inte hunnit varken påbörja eller genomföra all avsedd avverkning ännu.

Avverkningsmöjligheten bedömdes utnyttjas maximalt för ungefär 35 % av de mindre enheterna och 46 % av de större enheterna.

Undersökningen ger belägg för att föryngringsavverkningen starkt koncentreras till köptillfället och att de utökade avverkningsmöjligheterna bidrar till att äventyra den långsiktiga bärkraften för många av dessa brukningsenheter.

4.2.3.3 Föryngringsfrågorna

Det har befarats att de omfattande föryngringsavverkningar som görs i samband med köp skulle försvåra möjligheterna till bra återväxter. Det blir stor total hyggesareal, troligen också relativt stora hyggen och stora kostnader för återbeskogning. De siffror över befarade problem med återväxter som studien visar har inte så stort värde då man inte kan jämföra dem med något referensmaterial. Andel enheter med föryngringsbekymmer förefaller dock inte vara anmärkningsvärt stor. Av skogsvårdsstyrelsernas kommentarer framgår dock att man befarar problem med återväxten i flera av de fall det varit fråga om exploaterande förvärv.

Skogsvårdsstyrelserna kräver relativt ofta säkerhet för återväxtåtgärder enligt 36 § skogsvårdslagen vid överlåtelse av fastigheter. Vid knappt 10 % av fallen har säkerhet tillgripits. Ungefär 60 % av de säkerheter som totalt utfärdas av skogsvårdsstyrelserna berör föryngringar på fastigheter som varit föremål för försäljning. Ett problem är att säkerheten följer ägaren och således blir uddlös mot en ny ägare om fastigheten säljs innan återbeskogningen är klar. Detta bekymmer har påtalats av flera skogsvårdsstyrelser som hellre ser att säkerheten följer fastigheten.

4.2.3.4 Miljöhänsyn

Den intensiva avverkning som drabbar dessa fastigheter skulle kunna medföra negativa konsekvenser för miljöhänsynen. Så tycks emellertid inte vara fallet. Benägenheten att ta hänsyn i samband med föryngringsavverkning förefaller inte vara sämre på de här berörda brukningsenheterna än för skogsbruket i allmänhet. Snarare bättre. Ungefär 95 % bedöms minst uppfylla lagens krav och nästan 90 % är samma nivå på hänsynen som skogsbruket i övrigt. En förklaring kan vara att det sker fler kontakter mellan skogsvårdsstyrelsen, skogsägaren och avverkaren i de här fallen än vid mer normala avverkningar. Det kan innebära att miljöhänsynen mer konsekvent uppmärksammas innan avverkningen. Det bör dock noteras att bedömningen av miljöhänsynen har gjorts subjektivt utan stöd av någon mer systematisk inventering.

4.2.3.5 Exploaterande fastighetsförvärv

Studien visar att exploaterande fastighetsförvärv inte alls är ovanliga. Ca 10 % av de rena köpen i studien bedömdes ha hamnat hos en exploatör. Vid en uppräknig till hela landet måste beaktas att det underliggande materialet är litet och att uppgiften därmed blir behäftad med betydande osäkerhet. Ändå kan antas, att storleksordningen 20-60 exploaterande förvärv årligen sker i storleksintervallet 50-1 000 ha.

Exploaterande fastighetsförvärv berör totalt sett inte så stora arealer, men det enskilda fallet röner ofta stor uppmärksamhet och får ibland också negativa konsekvenser för orten. Andra lagstiftningar som inte direkt hänger ihop med skogspolitiken påverkar och underlättar troligen denna verksamhet. Skogen nyttjas kortsiktigt och den långsiktiga hushållningsprincipen åsidosätts därmed. Ett fenomen som flertalet inte tycker hör hemma i skogsbruk breder så smått ut sig.

Det är mycket tydliga och likartade svar som angivits för de exploaterande fastighetsförvärven. Samtliga förväntas nyttja avverkningsmöjligheten maximalt och de har redan i genomsnitt avverkat eller anmält för avverkning merparten av den slutavverkningsbara skogen. Endast en mindre andel av dem är bosatta inom den kommun där brukningsenheten är belägen. Nästan hälften av föryngringarna bedöms få stora problem och säkerhet för återväxten har beslutats på en tredjedel av enheterna. Endast miljöhänsynen bedöms inte bli sämre tillgodosedd på de här fastigheterna än på övriga fastigheter.

4.3 Avverkningsanmälan

4.3.1 Sexveckorsregeln

Erfarenheterna av sexveckorsregeln är inhämtade via en enkät till skogsvårdsstyrelserna. Svaren kommenteras nedan, fråga för fråga.

Vilken nytta har skogsvårdsstyrelsen haft av regeln?

Samtliga anser att det varit till stor nytta att få förlängd tid för att hantera avverkningsanmälan. En större del av myndighetens insatser riktas idag mot avverkningsanmälan. Varje objekt kräver också mer tid. Detta är en medveten ändring till följd av att bl. a. miljöhänsyn i samband med avverkning måste hanteras innan avverkningen är påbörjad. Den utökade tiden är viktig för att kunna göra bra prioriteringar. Detta gäller särskilt vid konjunkturtoppar.

Har skogsvårdsstyrelsen upplevt några svårigheter med regeln?

Den enda svårighet som man tagit upp är hanteringen av dispenser, d.v.s. möjligheten att påbörja en avverkning innan de sex veckorna gått. Det anses vara svårt att pröva om de skäl som åberopas av sökanden är godtagbara. Av detta skäl varierar tillämpningen mellan och inom skogsvårdsstyrelser.

Vilka är de vanligaste orsakerna till dispenser?

Tre situationer dominerar över hela landet. Dessa är virkesbrist eller snarare snabb efterfrågeökning på virke, onormala drivningsförhållanden samt att avverkningsorganisationen är "på plats". Onormala drivningsförhållanden kan antingen leda till att man plötsligt kommer åt objekt som normalt sett är svårtillgängliga eller att förhållandena försämras så att annat objekt måste väljas.

Hur har regeln mottagits av skogsbruket?

Skogsvårdsstyrelserna bedömer att regeln numera har accepterats trots visst motstånd i början. Skogsbruket tycker emellertid att fyra veckors handläggningstid bör räcka.

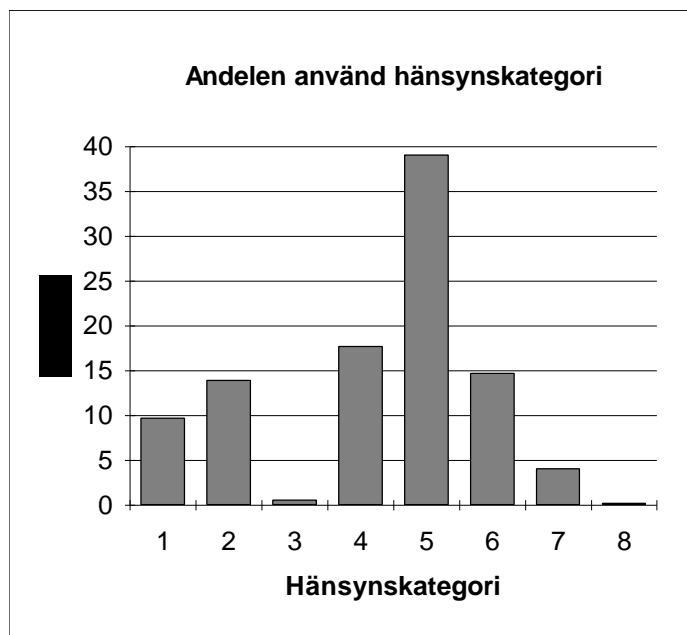
Har skogsvårdsstyrelsen några önskemål om förändringar?

I stort sett samtliga var nöjda med regeln som den är. Någon föreslår att en precisering av "särskilda skäl" (för dispens) skulle vara önskvärdt. En skogsvårdsstyrelse föreslår återgång till en månad med möjlighet för myndigheten att förlänga om så behövs.

Sammantaget har skogsvårdsstyrelserna ganska goda erfarenheter av regeln. Dispenssituationerna upplevs dock som något svårhanterade.

4.3.2. Hänsynsredovisningen

Drygt 150 000 anmälningar har bearbetats i den här studien. I stort sett alla anmälningar från det att hänsynsredovisningen började tillämpas ingår i materialet. Ingen vägning mot areal har gjorts utan här visas enbart frekvensen av hur de olika hänsynsgrupperna har använts. I medeltal har 1,9 hänsynsgrupper markerats på anmälningen. Utfallet för hela landet framgår av diagrammet nedan.

Figur 4. Andel (%) av antalet hänsynsredovisningar där olika hänsynskategorier angetts.

- 1= Skogliga impediment
- 2= Hänsynskrävande biotoper och värdefulla kulturmiljöer
- 3= Växt- och djurarter
- 4= Skyddszoner
- 5= Träd, trädssamlingar och döda träd
- 6= Skador på mark och i vatten
- 7= Övrig hänsyn i samband med avverkning
- 8= Rennäringen

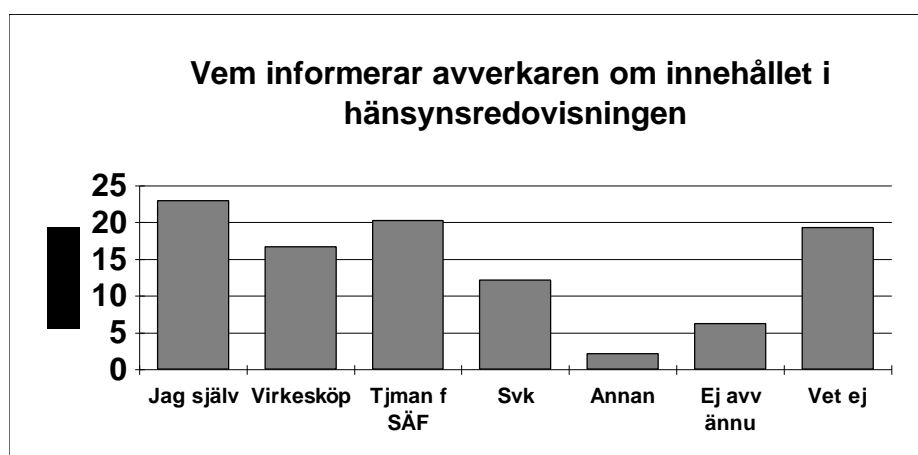
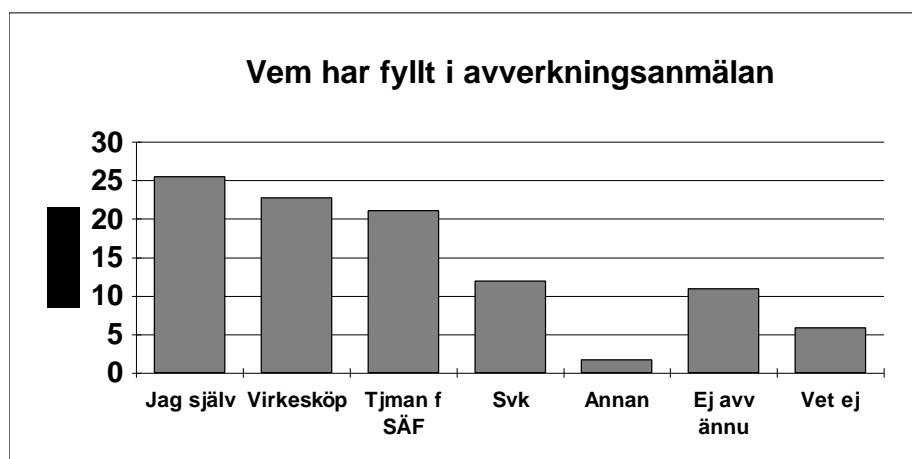
Av följande tabell framgår att skillnaden mellan olika landsdelar är liten.

Hänsynskategori	Södra Sverige	Mellersta Sverige	Norra Sverige	Hela Sverige
1	9	11	10	10
2	14	15	13	14
3	0	1	1	1
4	16	17	21	18
5	42	37	38	39
6	14	16	14	15
7	5	4	2	4
8	0	< 1	< 1	< 1

Tabell 7. Hänsynskategorier i hänsynsredovisningen. Andel (%) av antalet redovisningar för olika delar av landet där olika hänsynskategorier angetts.

4.3.3 Vem fyller i anmälan?

I enkäten till skogsägarna ingick ett par frågor som behandlade avverkningsanmälan. Dels frågades efter vem som fyllde i anmälan, dels vem som informerade avverkaren om innehållet i hänsynsredovisningen. Resultaten framgår av diagrammen nedan. Ägarkategorin är fysisk person.

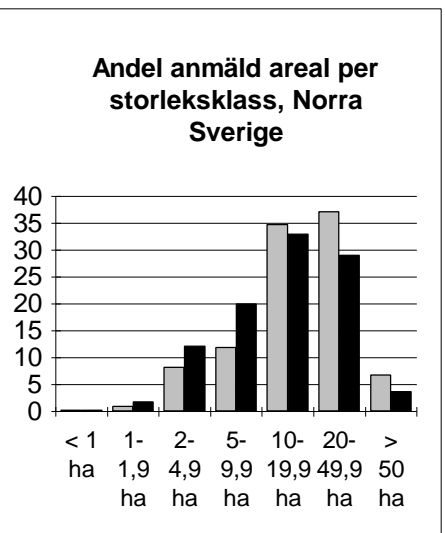
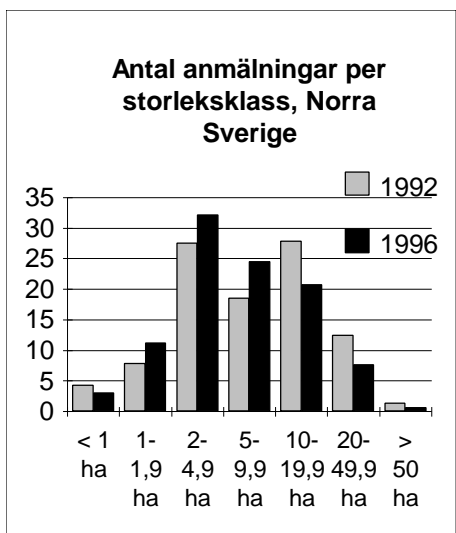
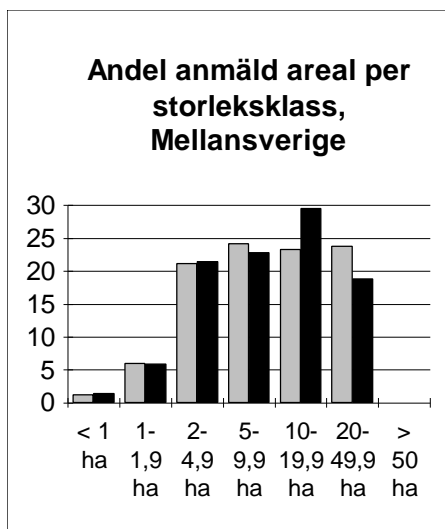
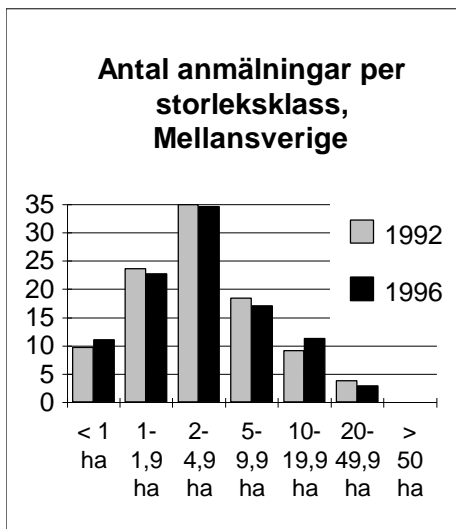
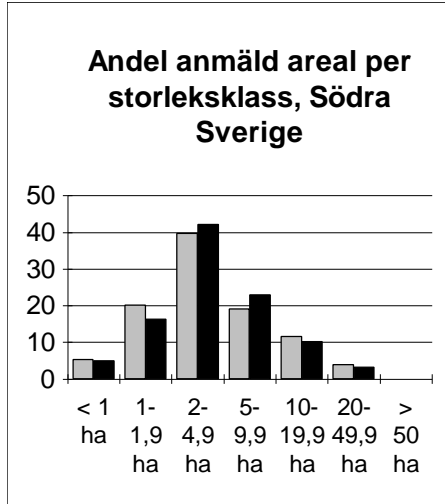
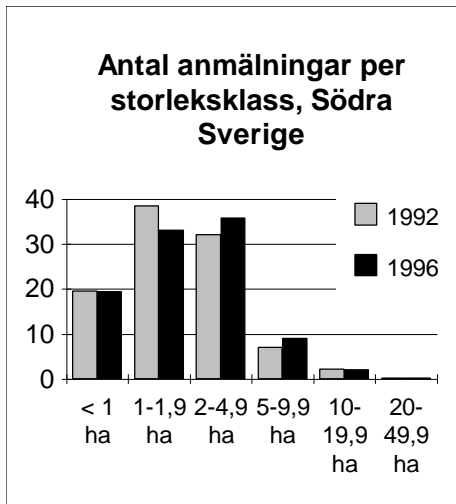

Figur 5-6. Upprättande av avverkningsanmälan och information till avverkaren. Andel (%) av antalet anmälningar.

Det kan konstateras att det är fler än markägaren som är inblandade i den process som avverkningsanmälan är inledningen på. Endast var fjärde markägare hanterar rutinen själv. Närmare 20 % av markägarna känner ej till om hänsynsredovisningen när den som avverkar.

4.4 Hyggesstorleken

För att indirekt få en uppfattning om huruvida hyggesstorleken har förskjutits åt något håll gjordes en enkel undersökning över storleken på den anmälda arealen. Resultaten visas i diagrammen. Södra Sverige avser Götaland, Mellansverige Svealand + Gävleborgs län och Norra Sverige återstoden av Norrland utom Norrbotten (materialet här var ej jämförbart p g a ändrad distriktsindelning).

Figur 7-12. Hyggesstorlek i olika delar av landet. Andel (%) av antalet anmälningar samt andel (%) av anmäld areal.

Detta material ger en ganska klar bild över variationen i landet. De små hyggena dominerar i södra Sverige medan arealen norrut successivt blir större. Någon tendens till att andelen riktigt stora hyggen skulle ha ökat visar sig inte i detta material. Variationen mellan de olika åren visar i södra och mellersta Sverige inte någon tydlig tendens alls och är antagligen mer beroende av förändringar i konjunktur och kostnadsläge än förändringar i skogspolitiken. I norra Sverige finns däremot en tendens till att hyggena har blivit mindre. Det bör dock noteras att underlaget för studien är begränsat till ett distrikt per skogsvårdsstyrelse och att Norrbotten inte ingår.

4.5 Skogsbilvägar

Tillgången på faktauppgifter som belyser utvecklingen på vägsidan är mycket knapp. Vägplan 90 är ett bra utgångsmaterial, men något jämförbart aktuellt material finns inte.

De resultat som redovisas i följande avsnitt bygger på de enkätsvar som skogsvårdsstyrelserna, skogsbolagen och skogsägarföreningarna lämnat.

Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten har gjort en uppföljning på ett stickprov av skogsbilvägar som byggts inom länet under perioden 1994-1996. Resultat från denna uppföljning redovisas i bilaga 1.

4.5.1 Omfattning

Totalt sett har vägbyggnationen mer än halverats sedan början av 1990-talet. I absoluta tal handlar det om en minskning från ca 350 till 170 mil/år. Förändringen är inte likformig över landet. Relativt sett har vägbyggnationen minskat mest i södra Sverige. Det påpekas att byggandet blivit mer konjunkturberoende, att det byggs många onödiga vägar och att skogsvårdsstyrelsen förlorat initiativet vid större projekt.

4.5.2 Samverkan

Samtliga skogsvårdsstyrelser anser att samverkan har minskat kraftigt och näst intill upphört helt efter det att stödet slopats. Detta gäller främst småskogsbruket men i viss mån även storskogsbruket. Det påpekas att samverkan kräver framförhållning p g a utredningsbehov och någon form av avtal. Markägarna saknar oftast kompetens och kunskap till att ta initiativ till samverkanslösningar. Man är mer inriktad på att lösa vägfrågan för en enskild avverkning på den egna fastigheten. Denna situation, att samverkan minskat som följd av att stödet till vägbyggnad tagits bort, bekräftas också samstämmigt i enkätsvaren från skogsbolagen och skogsägarföreningarna.

4.5.3 Vägstandard

I och med att vägbyggandet har blivit mer kortsiktigt och inriktat på att lösa tillfälliga transportbehov så har standarden förändrats därefter. Man bygger inte bättre väg än vad som behövs för den aktuella avverkningen. Det byggs kortare vägar och både geometrisk standard och bärighet försämras. Detta är den allmänna mening som samtliga skogsvårdsstyrelser på lite olika sätt ger uttryck åt.

4.5.4 Miljöhänsyn

Det påpekas att miljömedvetandet har ökat bland både markägare och entreprenörer. Detta ser man som en positiv följd av den utbildningsverksamhet som bl. a. skogsvårdsstyrelserna riktat mot dessa grupper. Samtidigt har en försämring inträtt till följd av att den skogliga myndigheten har mindre möjligheter att påverka den konkreta miljöhänsynen i det enskilda fallet efter det att stödet slopats. Det faktum att en del "onödiga" vägar nu byggs till följd av utebliven samverkan uppfattas också som negativt från miljösynpunkt.

4.5.5 Kompetensfrågor

Inom Skogsvårdsorganisationen minskar tillgången på vägkompetens successivt i och med att ingen nyrekrytering sker då personal med detta kunnande slutar eller pensioneras. En del har flyttat över i annan verksamhet och då finns kompetensen kvar, men underhållet av densamma blir successivt sämre. Vissa skogsvårdsstyrelser har en låg vägkompetens i dagsläget.

I skogsbruket i övrigt bedöms kompetensen försvinna i ännu snabbare takt. Ansvar för byggandet har i stor omfattning flyttat över till avverkningsorganisationen och där saknas många gånger erfarenhet och mer djupgående kunskaper i vägfrågornas långsiktiga betydelse.

4.5.6 Studie Västerbottens län

Skogsvårdsstyrelsen Västerbotten har under sommaren 1997 följt upp ett stickprov av skogsbilvägar som byggts i länet under åren 1994-1996. Syftet var att undersöka hur nybyggda vägar kunnat passas in i en vägnätsplan och hur föreskrifter och allmänna råd till 30 § i skogsvårdslagen uppfyllts vid byggandet.

Bland de vägar som ingick i studien bedömdes att endast hälften av dessa utan förbehåll kunde passas in i en vägnätsplan för området. Av totalt nio vägtrummor, anlagda i naturliga vattendrag, är fem inte anlagda på ett miljöanpassat sätt och uppfyller inte nivån som anges i de allmänna råden. Studien redovisas i sin helhet i bilaga 1.

Skogs och Miljöenhet /Bert Grahn, Arne Öberg

Uppföljning av skogsbilvägar byggda 1994-1996 i Västerbottens län

SVS i Västerbotten har under sommaren 1997 följt upp ett stickprov av skogsbilvägar som byggts i länet under åren 1994-1996. Syftet var att följa upp hur nybyggda vägar passats in i vägnätsplanen och hur föreskrifter och allmänna råd till SVL §30 uppfyllts vid byggandet.

Material och metoder

Anmälningsskyldighet för väggator infördes 1994 i anslutning till införandet av den nya skogspolitikerna. Under åren 1994-1996 inkom till SVS i AC län totalt 605 avverkningsanmälningar om avverkning för annat ändamål - väggator.

Vägärenden som inkommit till SVS i AC-län 1994-1996

År	antal ärenden	väglängd km	genomsn. vägl. km
1994	129	190	1,5
1995	261	390	1,5
1996	215	267	1,2

Av ovanstående objekt har totalt 85 slumpmässigt valda ärenden följts upp genom en stickprovsundersökning. Ett antal frågor kring effekter av ett eventuellt stöd har bedömts samt frågor med koppling till skogsvårdslagstiftningens allmänna råd vid skogsvägbyggande. Vissa bedömningsfrågor har bedömts på rummet med stöd av kartor av olika slag, olika naturvärdesinventeringar m m. För att kunna besvara frågor kopplade till sättet att bygga en väg har fältbesök gjorts på 25 av de totalt 85 objekten.

Frågeställningar (se bifogad instruktion)

Bedömning kring statligt stöd

-skulle bidrag kunnat utgå enligt villkoren för det stöd som fanns fram till 1992-06-30.

-skulle vägen fått en annan utformning med hänsyn till olika faktorer om stöd kunnat utgå?

Uppföljningen i fält avser de moment som framgår av allmänna råd till SVL §30

- terränganpassning
- väggatans bredd
- trumläggning
- skärningslänter och bankhöjder
- vägnätsplanen (bedömning har främst gjorts på rummet).

Inom varje moment har funnits ett antal bedömningsalternativ att markera (ex god, mindre god, dålig) beroende av i förväg givna förutsättningar. Strävan har varit att göra bedömningarna på ett objektiva och enhetligt sätt med stöd av på förhand utformade riktlinjer. En person med lång erfarenhet av vägfrågor inom SVS har gjort de objektiva bedömningarna såväl i fält som på rummet.

Vägnätsplan

Ett viktigt inslag i förutvarande stödbestämmelser och den nya skogspolitiken/lagstiftningen - i anslutning till skogsvägbyggnad - är begreppet VÄGNÄTSPLAN.

Det heter exempelvis i allmänna råd till SVL§30 att: "*Skogsbilvägnätet bör ges en sådan utformning att det inte blir onödigt tätt. Detta kan ofta åstadkommas genom att vägar samordnas över fastighetsgränser och genom att de inpassas i vägnätsplaner*".

Begreppet -vägnätsplan- finns inte definierat. Dock bör nedanstående kunna stå som en accepterad/vedertagen precisering.

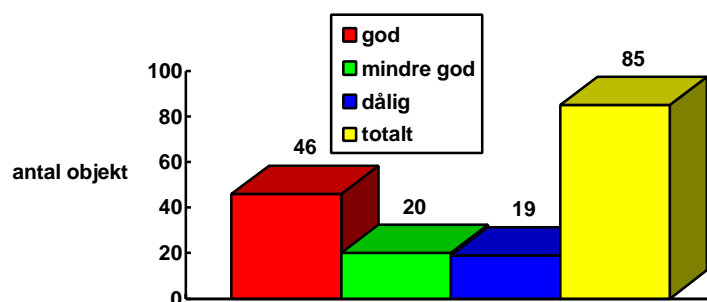
Definition av en optimal vägnätsplan:

Vägnätet har en optimal utformning (innefattar sträckning, vägtäthet, geometrisk standard och tillgänglighet) när summan av alla positiva och negativa faktorer, miljövärden och här i norr rennärning inräknade, är så hög som möjligt.

För att uppnå detta förutsätts att beslut om ny- och ombyggnad liksom förbättring fattas på grundval av en relevant planering där olika intressen, transportbehov, ekonomiska och miljömässiga parametrar vägs samman.

I SVS bedömning i anslutning till vägnätsplanen har erfarenhet från tidigare bidragsperiod kommit till användning. De riktlinjer som då fanns har även nu fått ligga till grund för en bedömning av om vägen kan passas in i en bra utformad vägnätsplan. Bedömningen skedde i tre klasser god, mindre god och dålig..

Fig 6 visar hur objekten bedömts ha kunnat inpassas i optimala vägnätsplaner

Samtliga 85 objekt har bedömts vad gäller anpassning till vägnätsplan. Här bedöms 19 objekt ha en dålig anpassning. Därutöver betraktas 20 objekt ha en mindre god anpassning. Således bedöms närapå hälften av vägföretagen inte kunna inpassas i en bra utformad vägnätsplan.

Som exempel på dålig anpassning till en vägnätsplan kan nämnas:

- en vägsträckning som onödigt stora mot/medlut (teknisk art) som skulle kunnat eliminieras genom annan vägdragning.
- passering av naturliga vattendrag, värdefulla våtmarker m m där alternativa väglösningar skulle ha kunnat väljas.
- en väg dragen enbart på egen mark och där men genom samverkan skulle kunna åstadkomma ett kortare vägnät per arealenhet och samtidigt mindre påverkan på naturmiljön.

Exempel på mindre god anpassning till en vägnätsplan kan nämnas:

- en väg som i princip bedöms ha fått en sträckning som passar in i en vägnätsplan men där vägen utifrån ekonomiska bedömningar rimligen borde ha avslutats i ett tidigare skede (vägavkortning).

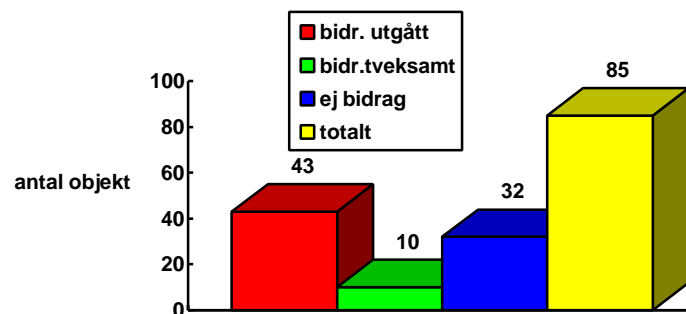
Det är givetvis inte lätt att göra en objektiv bedömning av ett vägobjekts inpassning i en vägnätsplan. Viktiga uppgifter (skogliga data, kostnader m m) för att kunna bedöma verkningsdjup/vägavkortning saknas i en anmälan vilket gör det svårt att påstå att en viss väg inte kan falla in i en vägnätsplan. Kalkylmässigt minskar verkningsdjup med ca 200 meter om byggnadskostnaden är 50 kr/meter istället för 80 kr under i övrigt samma förutsättningar. Kalkylmässigt sett resulterar således ett billigare och enklare vägnät i ett betydligt tätare vägnät vilket i sin tur får andra förmodligen negativa effekter på ex miljön. En lägre vägstandard kan också leda till dålig transportekonomi. När det gäller viktiga miljövärden kan det vara enklare att bedöma huruvida en viss väg kan inpassas i en vägnätsplan eller ej. Detta isynnerhet om det finns fullgoda alternativ utan eller med små kostnadsfördyringar som inte riskerar skada dessa miljövärden.

Det finns således många faktorer som leder åt olika håll. Enda sättet att klara vägnätsplaneringen är att sätta in en vägfråga i ett större geografiskt sammanhang där man oberoende av fastighetsgränser väger samman ekonomiska och miljömässiga faktorer men även rennärning och friluftsliv (mångbruk).

Bedömning av om stöd skulle kunnat utgå

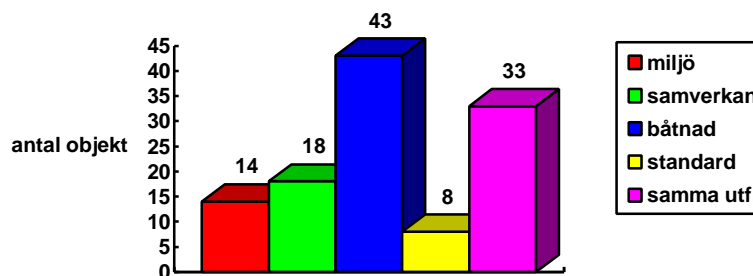
Här har bedömningen gjorts utifrån att bidrag funnits att tillgå obegränsat enligt tidigare regler.

Fig 7 visar huruvida bidrag bedömts kunnat utgå enligt tidigare regler.

De objekt som inte bedömts kunna få bidrag är främst sådana objekt som inte anses kunna inpassas i en vägnätsplan (se ovan).

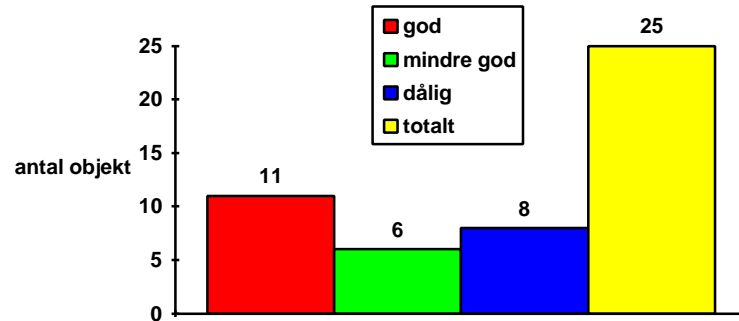
Fig 8 visar bedömningar av hur ett statligt stöd skulle ha kunnat påverka vägföretagets utformning i olika avseenden.

Här skall observeras att ett stöd skulle ha kunnat påverka en vägs sträckning inte bara i ett avseende. Sammantaget framgår att 52 företag av totalt 85 skulle ha kunnat påverkas i ett eller flera avseenden med ett statligt stöd. Givetvis kan man tänka sig att en markägare tackar nej till ett stöd för att kunna bygga som han tänkt sig. Erfarenheten från tidigare stöd är dock att man i mycket stor omfattning medverkar till anpassning av vägföretaget i olika avseenden

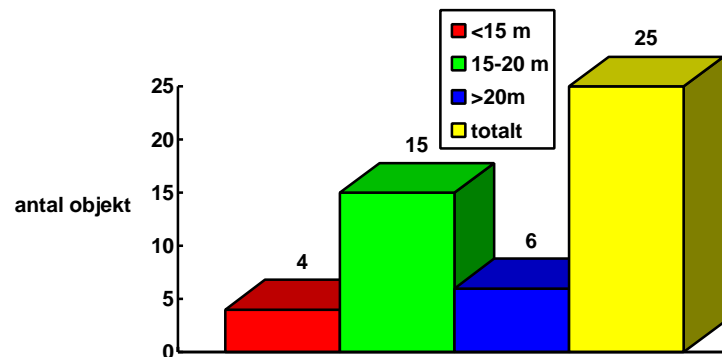
Resultat SVL§30

Terränganpassning fig 1

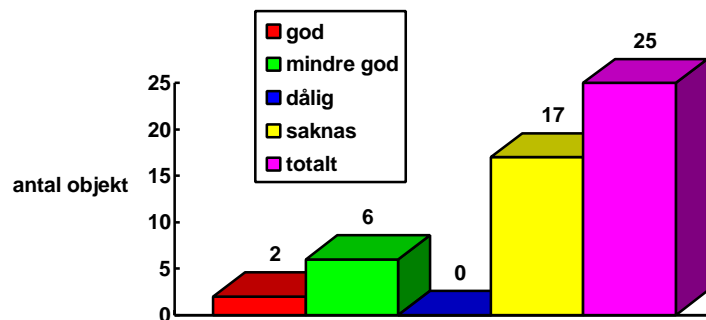
Av sammanlagt 25 objekt bedöms 8 objekt ha en dålig terränganpassning. Som exempel på dålig terränganpassning en dålig kombination av horisontal- och vertikalkurvor som kan leda till onödiga med/motlut, backkrön, anslutning mot allmän väg m m.

Väggatans bredd fig 2

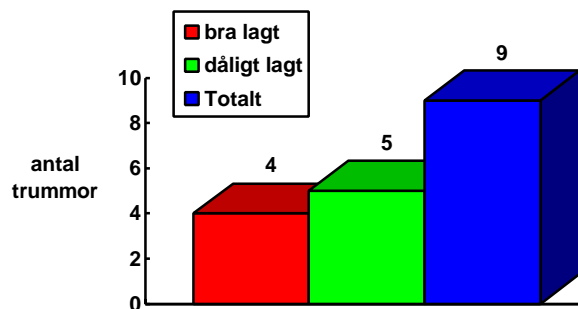
Av sammanlagt 25 objekt har 6 objekt en väggatebredd överstigande 20 meter. Merparten, 15 objekt, finns i intervallet 15-20 meter.

Stränder och vattendrag fig 3

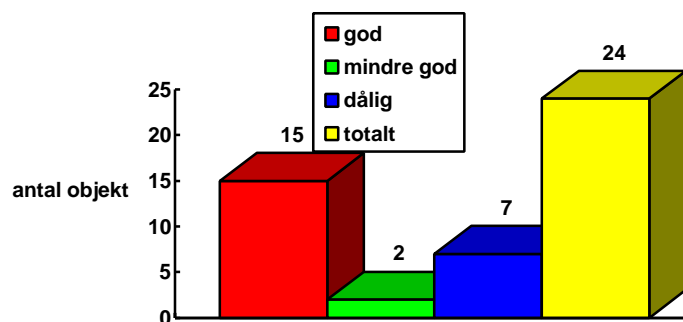
Av totalt 8 objekt där stränder och vattendrag berördes bedömdes 6 objekt ha en mindre god anpassning till dessa. Här gäller det främst otillräckliga kantzoner mot våtmarker, bäckar, sjöar m m.

Trumläggning fig 4

Av totalt 9 trummor lagda i naturliga vattendrag bedömdes 5 som dåligt lagda enligt samma bedömning som låg till grund för Skogsvårdsstyrelsens trumundersökning 1996

Skärningslänter och bankhöjder fig 5

Av totalt 25 objekt bedömdes 7 objekt som direkt dåligt anpassade beträffande skärningslänter och bankhöjder. Exempel på dålig anpassning är när man grävt onödigt djupa vägdiken på naturligt väl-dränerad och bärig mark.

Slutsatser

Det är anmärkningsvärt att var 4:e väg inte bedöms kunna inpassas i en vägnätsplan. Lika många är ur plansynpunkt tveksamma.

32 av 85 objekt skulle inte kunnat få statligt stöd enligt tidigare regler. Därutöver är 10 objekt tveksamma ur stödsynpunkt.

52 av 85 objekt skulle med statligt stöd teoretiskt ha kunnat påverkas. Detta förutsatt att berörda markägare varit lockade av ett stöd.

5 av 9 lagda trummor i naturliga vattendrag har inte lagt på ett ur miljösynpunkt acceptabelt sätt. Indikationer om att vägtrummor lagda i nya vägar inte läggs på ett ur miljösynpunkt bra sätt fanns även i SVS trumundersökning hösten 1996.

19 av 25 väggator bedöms ha en bredd under 20 meter. Detta tyder på att väggatebredden minskar jämfört med tidigare.

Skogsstyrelsen har på uppdrag av regeringen utvärderat effekterna av den skogspolitik som riksdagen fastställde i maj 1993. Utvärderingen har skett inom ramen för ett särskilt projekt, SUS (Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken). Skogsstyrelsen rapporterade uppdraget till regeringen den 15 januari 1998 (Meddelande 1-1998).

I denna delrapport beskrivs vilka effekter den nya skogspolitiken haft på föryngringsavverkning och skogsbilvägbyggande. Utvärderingen är uppdelad i momenten lägsta ålder för föryngringsavverkning, högsta tillåtna areal för föryngringsavverkning, avverkningsanmälan, hyggesstorlek och skogsbilvägbyggande.